

Nemške čete pognane v beg na fronti pri Tuli

Agentura Tass poroča o paniki med nemškimi vojaki. Rusi reokupirali strateške pozicije pri Leningradu. Vrhovno nemško poveljstvo naznanilo okupacijo Kerča, ruske mornarične baze ob Črnem morju. Londonski tisk svari vladu pred mirovnimi pogajanjmi z naciji. Priprave za ofenzivo proti osišču na afriških frontah

Moskva, 18. nov.—Nemške čete so bile pognane nazaj osem milijev južno od Moskve, v katerih sta obe strani utrpeli velike izgube.

Berlin, 17. nov.—Nemška vojaška policija poroča, da krogle žvižgajo skozi zrak na vzhodni fronti. Operacije ovirajo snežni viharji in mraz. Ti so deloma zavirali prodiranje nemških kolon na centralni fronti in Krimskem polotoku.

Helsinki, Finska, 17. nov.—Uradni komunikacijski viri, da so finske čete razdelele okrog sto utrjenih ruskih pozicij na vzhodni fronti. Bitke se nadaljujejo na karelijski zemeljski ožini in na ozemlju ob reki Svir.

Kairo, Egipt, 17. nov.—Ustanovitev nove britske armade v zapadni puščavi na drugi strani Libije, italijanske kolonije, je bila naznanjena. Ta je omenjena kot osma armada. Mnenje prevladuje, da so v teku priprave za veliko angleško ofenzivo proti osišču na afriških frontah.

Rim, 17. nov.—Vrhovno poveljstvo poroča, da so italijanska letala napadla in potopila tri angleške parnike na Sredozemskem morju. Dva sta bila potopljena v vzhodnem delu tega morja, eden pa v zapadnem delu.

Kubisev, Rusija, 17. nov.—Prodiranje nacističnih kolon je bilo ustavljeno v dveh sektorjih Krimске fronte. Letalsko bombardiranje Kerča in Sevastopolja, sovjetskih luk ob Črnem morju, je pomahal.

Nemčija za mir z Anglijo

Turška vlada naj bi posredovala

Ankara, Turčija, 17. nov.—Nemčija bo storila korake glede sklenitve miru z Veliko Britanijo, ko bo vojna proti sovjetski Rusiji stopila v odločilno fazo. Tako je izjavil Franz von Papen, Hitlerjev poslanik v Ankarji, v razgovoru z dopisnikom lista Vanguardia, fašistične publikacije, ki izhaja v Barceloni, Španija.

Poslanik je rekel, da je Nemčija pripravljena dati Veliki Britaniji prvotno roko v zapadni Evropi, če bo pristala na nemško dominacijo vzhodne Evrope. Nemčija bi šla potem na delo in ustvarila "nov red" na vzhodu, v baltičkih in balkanskih državah. Papen je izrazil dvom, da bi Velika Britanija pristala na ta pogoj.

Turška vlada naj bi prevzela vlogo posredovalca glede sklenitve miru med Nemčijo in Veliko Britanijo. Papen je naglasil, da Hitler nima agresivnih namenov proti Turčiji.

Rumunska misija odpotovala v Berlin

Bukarešta, Rumunija, 17. nov.—Posebna misija, kateri načeluje podpredsednik vlade Mihail Antonescu, je odpotovala v Berlin, kjer bo konferiral s Hitlerjem in drugimi nacističnimi voditelji. Poroča se, da bo razprava vključevala finančne in teritorialne probleme.

ČETNIKI KONTROLIRAJO SKORO VSO SRBIJO

Revolta se širi kljub masnim eksekucijam CEZ 300,000 OSEB USMRČENIH

London, 17. nov.—Dušan Simović, predsednik jugoslovanske vlade v pregnanstvu, je dejal, da je armada okrog 80.000 četnikov izrgala tri četrtine Srbije iz rok osišča. To armado tvorijo moški in ženske in je aktivna v Srbiji, Bosni, Hercegovini in Črni gori. Skriva se v gorovju in uprizarja napade na nemške in italijanske čete.

Simović je rekel, da se revolta proti osišču širi razirajo kljub masnim eksekucijam. Število usmrčenih oseb je naraslo na 350.000. Samo v Belgradu, Šabacu, Kragujevacu in Kraljevu je bilo 8100 ljudi ustreljenih. Prej je predstavnik vlade naznanil, da je bilo po umoru 28 nemških vojakov v Kragujevacu eksekutiranih 2300 oseb. To pomeni, da je bilo sto talcev ustreljenih za vsakega ubitega nemškega vojaka.

Predstavnik jugoslovanske vlade je dejal, da četniške grupe operirajo na ozemlju, ki se razteza dvajset milj zapadno od Belgrada do italijanskih vojaških garnizij v Dalmaciji na obrežju Jadranskega morja. Te neprestano ogražajo in uničujejo komunikacijske zveze. Polkovnik Draga Mihajlovič, bivši častnik v jugoslovanski armadi, je vrhovni poveljnik najbolj aktivne četniške armade v Srbiji.

Simović zahteva, da Nemci postopajo napram četnikom kot proti vojakom redne jugoslovanske armade. Četniki so dobro oboroženi s puškami in strojnimi in nekateri imajo celo topove. Orožje so zaplenili Nemcem v bitkah.

Ena skupina četnikov je pobila tisoč Italijanov v navalu na vojaško posadko v nekem črnogorskem kraju. Italijani so se maščevali za napad z bombardiranjem črnogorskega obrežja. Osiščena sila ne more rabiti bojnih letal in drugega orožja proti rebelam, ki se skrivajo v hribih in gozdovih. Srbska sila je držala mesto Šabac v svojih rokah več dni in uspešno odbijala nemške napade. Druga četniška grupa je napadla industrijo v Kraljevu in uničila letalsko tovarno.

General Weygand obiskal Petaina

Več načelnikov francoskih provinc odstavljenih

Vichy, Francija, 17. nov.—General Maxime Weygand, vrhovni poveljnik francoske armade v Afriki, je dospel sem in se takoj sestel s premierjem Petainom. Obisk je bil aranžiran v zadnjem trenutku. Weygand je prišel, ko se je Otto Abetz, Hitlerjev poslanik v Parizu, pripravil na odhod, potem pa se je premislil in ostal v Vichyju.

Doznavajo se, da se bo Francija kmalu odločila glede pridružitve k Hitlerjevemu "novemu redu". Bojna mornarica bo morda spremljala parnike z osiščeni četami na poti proti Afriki.

Abetz je obiskal Pierra Lava-la, bivšega premierja, potem pa je konferiral s Petainom. Laval je znan kot zagovornik vsestranske kooperacije med Francijo in Nemčijo.

Uprave francoskih provinc so bile premešane. Petain je odstavil prefekte v 29 provincah in imenoval nove. Pojasnjeno je bilo, da so bili za prefekte imenovani ljudje, ki so dejansko demonstrirali svojo lojalnost Petainovemu režimu.

Ameriški kongresniki na poti v London

Lizbona, Portugalska, 17. nov.—W. A. Harriman, Rooseveltov zaupnik, šest kongresnikov in devet vojaških častnikov, je dospelo sem z letalom na svoji poti v London. Kongresniki so izjavili, da bodo proučevali položaj v Angliji. Z drugimi letalci je dospel iz Amerike v Lizbono Clement R. Attlee, član Churchillovega kabineta in vodja delavske stranke, ki se je udeležil konference Mednarodnega urada v New Yorku. Attlee je konferiral z Rooseveltom v času obiska.

nih letal in drugega orožja proti rebelam, ki se skrivajo v hribih in gozdovih. Srbska sila je držala mesto Šabac v svojih rokah več dni in uspešno odbijala nemške napade. Druga četniška grupa je napadla industrijo v Kraljevu in uničila letalsko tovarno.

Domače vesti

Veslovanjski kongres preklican

Chicago.—Stephen Zeman, tajnik pripravljalnega odbora za veslovanjski kongres, ki je bil sklican za 21., 22. in 23. novembra v Pittsburghu, Pa., je te dni naznanil, da je omenjeni kongres preklican. Vzrok preklica je, ker se povabila na ta kongres "niso odzvale vodilne poljske, češkoslovaške in slovenske podporne organizacije v Ameriki." Odbor izraža upanje, da pride do sporazuma z vsemi slovanskimi organizacijami v ta namen, vendar iz naznanila ni jasno, kdaj se vrni in če se sploh vrši veslovanjski kongres.

Is Pensylvanije

Beaverdale, Pa.—Dne 10. t. m. je tu umrla Jožefa Kavšek, roj. Jakuš, stara 55 let in doma iz Stične na Dolnjemškem. V Ameriki je bila 40 let in zapuščala moža in štiri hčere. — V ubožnici v Indiani, Pa., je pa umrl Anton Urbas, doma iz Ivanjege sela pri Rakeku. Bil je samski in v Ameriki je bival okrog 40 let.

Smrtina nesreča

Pueblo, Colo.—Dne 12. novembra se je pri delu v jeklarni smrtno ponesrečil Frank Mihe-lič, star 67 let in doma iz Prigoric pri Ribnici. Zapuščal je pet sinov in štiri hčere. Dva njegova sinova sta v ameriški armadi.

Clevelandске vesti

Cleveland.—V Conneautu je 11. t. m. avtomobil do smrti povozil rojakinja Jožefino Ferl, stara 55 let in rojena v Zagradcu na Dolnjemškem. V Ameriki je bila 37 let in pred leti je bivala v La Sallu, Ill. Zapuščala moža, štiri sinove, štiri hčere, tri brate in dve sestri. — Dne 13. t. m. je avtomobil do smrti povozil Margaret Krnjec, stara 58 let in rojena na Hrvaškem. Zapuščala moža, dva sinova in pet hčere. — Istega dne je v bolnišnici umrl Louis Zagar, star 67 let in doma iz Jenše pri Mirni peči na Dolnjemškem. V Ameriki je bil 40 let in tu zapuščal tri sinove, pet hčere in sestri.

Is Detroita

Detroit.—V poročilu v 233. št. Provetre o smrti Johna Rajkoviča je bilo pomotoma poročeno, da je bil rojen v Brijuni in zapuščal tri hčere. Pravilno je, da je bil doma iz Brinja in zapuščal tri sinove.

Sestanek demokratičnih socialistov

Jan Masarik, Dorothy Thompson govori

Chicago.—Zadnje nedelje, dne 16. novembra, je bila v hotelu Morrisonu v Chicagu konferenca demokratičnih socialistov, progresivcev in drugih nekommunističnih radikalcev, katero je sklical čikaški okrajni odbor Socialno demokratske federacije. Navzočih je bilo lepo število "old timerjev" in novih obrazov in med zborovalci so bili tudi štirje Slovenci (Charles Pogorelec, Ebin Kristan, Mary Jugg in Ivan Molek).

Po dolgih in stvarnih razpravah, katere je vodil znani stari bojevnik August Claessens iz New Yorka, glavni tajnik Socialno demokratske federacije, sta bili sprejeti dve resoluciji. Prva naglašala energično podporo zunanjih politik vlade Združenih držav za poraz hitlerizma, druga pa izražala apel na ameriške delavce v obrambnih industrijah, naj ne ovirajo produkcije vojnih sredstev za poraz hitlerizma, kjer je le mogoče. Položena je bila podlaga za nadaljnje aktivnosti.

Po konferenci, ki je trajala ves dan, je bila večerja za zborovalce v istem hotelu.

Chicago.—Dne 19. novembra, to je v sredo zvečer, priredi "Fight For Freedom Committee"

VODITELJI CIO OBLJUBILI PODPORO RUDARJEM

Vlada morda zaseže premogovnike

MURRAY NAPADEL BIROKRATE

Detroit, Mich., 17. nov.—Člani eksekutivnega odbora Kongresa industrijskih organizacij so naznanili, da bodo podpirali zahtevo rudarske unije UMWA glede zaprtje delavnic v takozvanih "kaptivnih" premogovnikih jeklarskih korporacij. Ta zadeva pride na dnevni red konvencije unij CIO, ki je bila danes otvorjena v Detroitu.

Smernice CIO v konfliktu med rudarsko unijo in jeklarskimi korporacijami niso jasno očitane. To so očituje iz deklaracije voditeljev CIO, v kateri so zagotovili pomoč rudarjem, obenem pa naglasili, da bodo podpirali obrambni program Rooseveltove administracije. "Mi odobravamo stališče, ki ga je zavzela unija glede zaprtje delavnic," se glasi izjava. "Njene napore za stabiliziranje premogovne industrije bomo podpirali."

Philip Murray, predsednik CIO, je dejal, da se deklaracija ne sme smatrati za grožnjo. Na vprašanje reporterjev, ali bodo druge unije CIO oklicale stavke v znak simpatije z rudarji, je odgovoril, "da se noče spuščati na tako mistično polje."

Murray je v svojem poročilu konvenciji udaril po birokratih in jih obdolžil odgovornosti za zavlačevanje produkcije bojne opreme. Delavci nimajo skoro nobene besede glede oboroževanja. Reprezentantje mogočih korporacij dominirajo vseh odbore.

"Številne agenture v mnogih organizacijah niso izpolnile pričakovanih in izvršile nalog glede produkcije bojne opreme," je rekel Murray. "Vsa dosedanja premešanja v upravljanju so le dokaz polomov. Slika obrambnega programa kaže kaotično stanje."

Washington, D. C., 17. nov.—Predsednik Roosevelt in vojni tajnik Henry L. Stimson sta namignila, da bo vlada prevzela in obratovala premogovnike jeklarskih korporacij, če ne bo konflikt z rudarsko unijo izravnal.

Grčija pošle otroke v tujino

Kairo, Egipt, 17. nov.—Constantine Mouratiadi, predsednik grškega Rdečega križa, je apeliral na britske voditelje za pomoč v zvezi s preselitvijo 35.000 grških otrok v tujino. On pravi, da je veliko pomanjkanje v Grčiji. Ameriški Rdeči križ, ki pomaga grškim beguncem, bo pozvan, naj nudi dodatno pomoč.

Hillman obsodil stavke v obrambnih industrijah

Washington, D. C., 15. nov.—Sidney Hillman, sodirektor urada za produkcijo bojne opreme, je dejal, da zdaj ni čas za stavke v obrambnih industrijah, ker te ovirajo izvajanje obrambnega programa. "Vse kontroverze med delavci in delodajalci se lahko izravna na miren način," je rekel. "Stavke dokazujejo pomanjkanje enotnosti."

Javen shod v International Amphitheatre, South Halsted in 42. ulici, na katerem bosta glavna govornika Jan Masarik, sin velikega češkega demokrata in ustanovitelj češkoslovaške republike, ki je pred kratkim prišel iz Anglije, in Dorothy Thompson, znana ameriška žurnalistka in boriteljica za zmago demokracije v tej vojni.

Poglej na drugo stran, strici

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Ciero \$7.50 za celoletno, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Ciero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglepaju na primer (November 30, 1941), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponožite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Demokracija na preizkušnji

Dostokrat je že bilo rečeno in zapisano, da demokracija je dobra v mirnem času, ni pa dobra v vojnem času. Kadar je mir, je demokracija na konju—kadar pa pride vojna, tedaj se začne demokracija plašiti in nekam zbeži.

Resnica je, da je demokracija zelo počasna, da se težko pripravi za večjo koncentrirano akcijo, da jo vsaka večja kriza bolj ali manj zmeša in deloma paralizira in vojna je zanjo najtežji korak, čeprav ji gre za življenje.

Vzrok je, ker demokracija ni bila rojena za nasilje, za vojno. Demokracija se najbolje počuti v miru; takrat bohotno živi in se razmahuje v vse kote človeške družbe. Le v skrajni sili in razburjenosti, dasi s težkim srcem, prime za orožje.

Diktatura nima teh težav. Diktatorji delajo hitro. Bliskovita vojna je njihova iznajdba. Diktatura je ustvarjena za vojno—za vse grde, nečloveške posele, zato gre pri njej vojna hitro in gladko izpod rok vse dotle, dokler ji ne odpovedo fizična sredstva.

Več ko dve leti že gledamo spretnost diktature v vojni. En sam človek ali majhna klika ljudi hitro odloča in brzo udari zdaj tu in zdaj tam. Nobene javne debate ni, nobenih argumentov za in proti—ena sama misel in ena sama beseda drži veliko ljudstvo na uzdi in svet vidi le dejanja.

Edino diktator je zmožen, da danes odredi pogodbo prijateljstva in zavezništva s sosedom, kakor je to storil Hitler v avgustu 1939 z Rusijo—in le diktator more privoliti na svojo odgovornost v takšen pakt, kakor je to storil Stalin. Edino diktator je zmožen, da potem po mili volji pogazi takšen pakt in napade sosedo, kakor je to storil Hitler 22. junija 1941, ko je napadel Rusijo—kakor je prej napadel vse druge, pogodbe gor ali dol—in le diktator je mogel pripraviti Rusijo na približno enako močno obrambo, da se lahko še brani.

Demokracija ni zmožna tega. Ni pa res, da bi demokracija ne bila zmožna za lastno obrambo, če se hoče braniti.

Kadar govorimo o demokraciji, govorimo o ljudeh, ki drug drugemu priznavajo enakopravnost, kooperirajo drug z drugim in se vladajo na podlagi kompromisov. Demokratski ljudje bodo dolgo pomišljali in marsikaj žrtvovali, da se izognejo katastrofi vojne—ampak, če vidijo, da druge poti ni za obrambo neodvisnosti in demokracije, se bodo odločili za obrambo z orožjem.

Ta odločitev pa precej stane. Ljudje v demokratski državi se morajo zavedati, da vojna zahteva žrtve—ne samo krvne in denarne, temveč tudi ideološke. Če se hoče demokracija uspešno braniti, si mora naložiti marsikaj, česar ni vajena in kar navadno sovražiti; naložiti si mora težke davke, veliko več dela, dolžnostno vojaško službo in nešteto drugih bremen. Če je treba, se mora dokraja odpovedati komfortu in zabavi in omejiti si mora civilne svobodščine.

V vsaki demokratski državi so manjšine, močne in slabe, ki pri vsaki kritični stvari nasprotujejo večini. Te manjšine si ne bodo prostovoljno naložile bremen, ki jih zahteva vojna, pa bodo poskušale vztrajati pri nizkih davkih, visokih plačah, mastnih dobičkih, svobodni kritiki in vseh drugih ugodnostih, ki jih daje demokracija—sploh nečisto dobiti nobenih žrtv. Naj se žrtvujejo oni, ki hočejo vojno! Zaradi teh si mora večina pritrirati na svobodščinah samo zato, da dobi od manjšin kooperacijo s silo, ker je ne more dobiti prostovoljno.

Princip demokracije je, da vsakdo kooperira prostovoljno, ampak pri slabih ta princip odpove, kadar pride kriza. Čim več kooperacije v krizi je dokaz tem večje in boljše demokracije; čim več pa je slabših, je to dokaz, da je demokracija še mlada in slabo.

Vojna je torej največja preizkušnja za ljudstvo, ki velja za demokratsko. Kajti vojna se ne more voditi z demokratskimi sredstvi, če hoče biti zmagovita v spopadu z diktaturo na podlagi enakih pogojev. Demokratsko ljudstvo se mora v tem primeru ponizati, suspendirati mora svoje največje principe in prostovoljno si mora npriti na rame najtežja bremena, napram katerim bi v mirnem času rebeliralo z največjim srdom.

Mi vidimo, da omejena demokracija na Angliškem že preko dve leti dobro prenaša to preizkušnjo. Prepričani smo, da bi to preizkušnjo veliko bolj prestala ameriška demokracija, ki je starejša in v mnogih oziarih večja in boljša.

PRED DVAJSETIMI LETI

(Iz Prosvete, 18. novembra 1921)

Domače vesti. V Buttu, Mont., je umrl 45-letni John Grandulic iz Dobrega polja pri Velikih Laščah.

Delavske vesti. V Chicagu je izbruhnila stavka voznikov.

Iz inozemstva. Svet Lige narodov je zagrozil Jugoslaviji z blokado, če ne odkloče svojih čet iz Albanije.

Sovjetska Rusija. Leon Trocki je naznanil novo mobilizacijo rdeče armade zaradi homatij s Poljsko.

Kri ni voda! Prišel bo čas, ko bo pomoč nujna in zelo potrebna. Bodimo pripravljeni! Prispevajte v sklad slovenske sekcije Jugoslovanskega pomožnega odbora!

Glasovi iz naselbin

Tretje dejanje nove drame
Cleveland.—Tretje dejanje prve Jontezove drame "Z vero v vstajenje" se odigrava v gozdnem skrižališču nekje v gorenskih hribih. Prva nastopi Francka, vdova po Tonetu Mohorju, ki umre v drugem dejanju. Mlada vdova sedi z detetom v naročju na klopi pred kočjo ter poje uspavanko. Potem nese otroka v kočjo, mehko govorec: "Sladko spančkanj, moje dete in sanjaj lepe sanje . . . o ateku, saj drugače ga itak ne boš nikdar videlo . . ." Ta prizor je prav tako gnjiliv, kakor so strašni prizori v drugem dejanju.

Francka se vrne iz kočje, sede nazaj na klop in z obrazom med dlanmi potoži: "Ah, moj Tone, moj nepozabni Tone, nikdar več te ne bom videla . . ." Tedaj pride iz gozda stara beračica Jera, zakašlja, nagovori Francko: "Hu, ali ti je kaj padlo v oko? Saj pravim, v teh težkih časih tako rado človeku kaj pade v oko . . ."

Francka si obriše solze in kmalu sta z beračico v živahnem pomenku. Stara pripoveduje mladi ženi, kaj počno nadije z našimi ljudmi, kako jih zatirajo, mučijo in preganjajo. Njena zgodba je tako strašna, da ji Francka komaj da more verjeti.

Potem pride iz gozda Malka s košaro gob in vsa vzhlicena pripoveduje, da sta z materjo našli neki zapuščenih sadni vrt, kjer se drevje šibi pod težo hruš in jabolk. Za njo pride mati Kremenc in sprašuje Jero, kako je v dolini. Na Jerino vprašanje, kje so moški, pove, da sta šla Kremenc in Ivan na lov na srnjaka, a Gašper in Matija pa v dolino. Francka pa nato pove, kako sta se Ivan in Malka poročila v gozdni samoti, na Jerino veliko začudenje. In ko se ženske pomenkujejo o duhovniku, ki je to opravil, se mož prikaze iz gošče — v obnošenih obleki, nerodnih škornjih in obnošenem kastercu, kar mu je bil posodil neki hribovski kmet.

Po kratkem pozdravljanju mož ponovi, kar je že poprej povedala beračica. "Tudi naš miroljubni kmet ni pripravljen, brez odpora leči pod tujevo peto," pripoveduje; "osvojevalca pa ta odpora silno draži in ga skuša zatreti z najhujšim terorjem . . . Toda on ne pozna zgodovine našega naroda in ne ve, da se ni nikdar dal uničiti in če si mu vzel sto voditeljev, je vzniknilo iz njega tisoč novih. . . Bojim se, da bo vihar, ki bo sledil temu terorju, odprl zatvornice rekam krvi in da bo poleg krivcev poginilo tudi mnogo nedolžnih. . ."

Ko tako govori, zadoni v daljavi več puškinih strelcev. Navzoči se zdrznejo in v očeh se jim bere težka slutnja. "Ivan . . ." vzklikne tesnobno Malka. "Moj mož . . ." odjedne njena mati. Duhovnik pa tolaži: "Najbrž sta zdajle dobila srnjaka na muho . . ." Toda njegova tolažba se kmalu izkaže prazna, ko Ivan privede domov ranjenega Kremenca. Ko sta se vračala domov, ju je izvohal neki nacijski šturmar, streljal na nju in zadel Kremenca v prsa.

Kremenca polože na tla, prinesejo blazine, mu izpražajo in obvezujejo rano. Mož vedro tolaži svoje, češ, nič hudega, v par dneh bom zdrav kot gams v gorah. Toda sam dobro ve, da mu bide zadnja ura. Zato skuša porabiti svoje zadnje sile, da prepriča svojce, da je najvažnejša stvar, da ohranijo v svojih srcih plamen vere v vstajenje—v zmagovravnice stvari pogaženih evropskih ljudstev, ker s to vero v srcih jih ne bo mogla ustaviti nobena sovražna sila in prepričati koščne zmage. Navzoči mu obljubijo, da bodo čuvali ta plamen kakor punčico v očesu.

Vmes se sliši tudi govor z radijske postaje WRUL v Bostonu, ki pošilja kratkovalovna poročila in bodrilne vesti dan za dnevom v Evropo. In Jakob Kremenc mirno za vedno zatise oči, prepričan, da ni živel in se boril zaman, temveč da se bliža čas, ko bodo žarki novega dne razgnali morečo temo sedanosti in da bo njegov narod z drugimi pogaženimi narodi vred zopet vstal k novemu življenju.

Duhovnik svečano govori ob truplu mrtvega borca:
"Umril je ČLOVEK. Toda njegova žrtev ni bila zama. Kajti plamen vere, ki je gorel v njem in z njim ugasnil, temveč bo plapolal, dokler bo živelo človeštvo in hrepenelo po svobodi in pravici, brez katerih človek ne more biti srečen."

Vlogo beračice Jere, ki nastopi samo v tem dejanju, bo igrala Frances He, ki je tudi dobro znana naši gledališki publiki. Anšambel bo torej prvovrsten, kar je porok, da bo igra dovršeno podana.—Režiser bo Rudolf Widmar, star znanec z našega odra, čeprav po letih še mlad.

Drámo bo uprizorilo dramsko društvo Ivan Cankar v nedeljo popoldne dne 23. nov. v Slovenskem narodnem domu na St. Clair avé. Uprizoritev se bo vršila v korist sklada za naše trpeče brate in sestre v nesrečni stari domovini, ki ga zbira Jugoslovanski pomožni odbor. Torej je že namen uprizoritve tak, da ne bi smelo manjkati pri tej predstavi nobenega clevelandskega ali okoliškega Slovenca, ki količkaj sočustvuje s strašno usodo naših rojakov v stari domovini. Dramsko društvo Ivan Cankar se bo potrudilo, da bo ostal ta dan posetnikom v nepozabnem spominu in da se bodo razšli trdno odločeni, storiti vse, kar je v njihovi moči, da se olajša trpljenje naših bratov in sester onkraj morja in pa porazi in za vedno uniči strašna pošast črno-rjavega fašizma, ki mora biti uničena, preden bodo mogli pogaženi evropski narodi spet svobodno zadihati in začeti novo življenje.

Ali je potrebna še kaka beseda? Ali bi ne bilo vsako nadaljnje vabilo odveč? Saj smo vendar vsi otroci slovenske matere in trpljenje naših bratov in sester ne more iti mimo nas neopaženo! Saj vendar nimamo v prsih kamenja namesto čutečih src!

Naše dobro ime zahteva, da se avditorij S.N.D. v nedeljo 23. nov. tako napolni, da tudi za miš ne bo več ostalo prostora!
Publični odevsk
Ivana Cankarja.

Vsaakega nekaj
Kemmerer, Wyo.—Zadnjič sem poročal, da nam je sneg nagajal zadnji mesec. Zdaj pa moram poročati, da sneg tudi pri nas še nima uspeha in je šel enkrat po gobe. Zdaj imamo zopet lepo vreme in podnevi je še toplo; noči so pa seveda hladne.

Ravno to nestanovitno vreme pa ljudem dosti škoduje. Kot slišim, je pri nas zopet začela obiskavati "flu", kar bo menda krivo toplo vreme in pa posledice vojne furije v Evropi. Zdravniki svarijo ljudi, naj se varujejo prehlada.
Čitam tudi kritiko članstva radijske konvencije S.N.P.J. kar bo menda nekaj na mestu, vsem se pa tudi ne more nikdar ustre-

žeti po razmeroma mali peščici ljudi, od približno 10 do 15 odstotkov volilcev, ker ostali ne morejo priti do glasovnice radi volilnega davka. Značilno je tudi, da je intervencionistični duh in vojno razpoloženje najjačje ravno na jugu, na podlagi Gallupovih glasovanj približno tri proti dvema napram drugim krajem dežele. Tudi tisk in sicer ne samo kapitalistični, je že dalj časa poln strupene propagande proti stavkam.

Ta gonja proti organiziranemu delavstvu je prav zadnje dni dosegla nov višek v kongresu, ko je več reakcionarjev z juga zagrozilo, da bodo glasovali proti preklicu nevtralnostnega zakona samo radi tega, ker se administracija ne zgane, da bi zadržala stavke v "obrambnih industrijah" ali pa dovolila kongresu, da jih on zatre z zakonom, in sicer s takim zakonom, ki bi delavstvo potisnil v železen jopič.

Rooseveltovi administraciji je treba dati priznanje, da se je do sedaj upirala tej gonji torijske reakcije in preprečila, da kongres še ni sprejel kakšnega represivnega zakona. Toda zadnje dni se je pokazalo, da je pripravljena kapitulirati na vsej črti in reakciji dati proste roke.

Prvi dokaz tega je odlok Rooseveltove komisije za izravnavanje delavskih sporov v industrijah proti rudarski uniji UMWA v tako zvanih "kaptivnih" premogovnikih, s katerim se je izrekla proti unijski delavnici.

Besnoča reakcija
Chicago.—Pred nekaj leti je Sinclair Lewis napisal knjigo "It Can't Happen Here". Naslov je ironičen, ker je v knjigi opisal, kako se tudi v Ameriki pojavi in razvije fašistično gibanje. Ta fašizem je seveda ameriške sorte, odet z "demokracijo". Hrani se z demagogijem, gonjami proti židom, zamorcem, tujezemcem, neprotestantskim verskim sektam, z razbijanjem delavskega gibanja in zatiranjem civilnih svobodščin. Lewis je napisal knjigo, da opozori Američane na fašistično nevarnost, ki jo nosi v trebuhu današnji razvoj kapitalistične družbe.

Amerika je danes še več ali manj svobodna, to je svoboda govora še ni bila poslana na polico, državljani imamo še volilno pravico — razen "nigri" in "poor white trash" v sedmih državah na jugu, kjer potomci nekdanjih sužnjedrčev drže svoj kulijski proletarijat od voliš z volilnim davkom — delavstvo ima še pravico do organizacije. Toda, kar se zadnje čase dogaja v Washingtonu, kjer reakcija besni v kongresu in izven kot že ni besnela precej let, je vprašanje, koliko časa bo ameriško delavstvo še imelo pravico do organizacije, vsaj pa pravico do stavke. Slednja pravica je elementarna, prav tako važna, ako ne še bolj, kot je pravica do organizacije.

Že več mesecev je v obeh zbornicah kongresa silna gonja proti organiziranemu delavstvu, ne samo v kongresu, marveč tudi v tisku in v novinarskih filmih. Cilj te gonje je prepoved vsake stavke v "obrambnih industrijah" — katera danes ni obrambna? — in zaštev organiziranega delavstva v železen jopič. V kongresu posebno grme proti stavkam "ljudski zastopniki" iz

južnih držav, kjer so bili izvo- teza, ker je "trmast", ker je ma mastno plačo od rudarske nje, ker je kos diktatorja in pokoriti premarjarje, ker je litično konservativec ali celo akcionar, marveč vsled tega, je nasproten Rooseveltovi z nji politiki.

Kar se mene tiče, odprto vem, da mi je stokrat ljuba st Lewis (kdorkoli), po kateri udriha burbonska reakcija v njegove delavske militantne kakor pa oni Lewis, ki je 1919 bojazljivo kapituliral v vladno injunkcijo in rekel mogarjem, da "mi ne morem stavkati proti vladi." Mog se motim, toda vsaj izgleda, se je Lewis precej naučil od krat in iz poznejših let, ko skoraj popolnoma zapasel ruzko unijo in krotil upornik izobčanjem, "reorganizacijo" trikrov in hitlersko (ali pa nastišno) taktiko.

Kar se tiče Lewisove opozje proti administraciji zun politiki, je vsaj zadnje čase gledalo, da se bo podal, vsa sprijaznil s "fait accompli" dejstvom). Ko ga je pred kaj tedaj obiščalo par vodite angleškega delavstva v Wingtonu, smo potém čitali, d z njimi konferiral skoraj dan in da je kazal precej na njenosti do materialne pod Angliji in njenim zveznik Murray je na drugi strani o zagovornik Rooseveltove z nje politike, kakor tudi v pre ni večini vse unije CIO. (P juniju 1941 tudi unije, ki jih trolirajo stalinisti; sploh so ši komunikaciji postali notor lojalni, ne samo 100%, ma 1000% in iz njih kar gori na šenje za Rooseveltovo zuna politiko, odkar je njih bivša veznik Hitler napadel Rus Tako je izgledalo, da bo seveltovo zunanjo politiko pa nove ameriške vojske pedicije na kak drug kontin podprla tudi konvencija CIO je pričela zborovati 17. no Detroitu. Toda ta odlok Rooseveltove upravne komisije je bo lahko še bolj odtujil CIO administracije, ker takega u ca pač ne more z lahkim sr vzeti na znanje.

Drugo je tudi to, da je sevelt zadnje dni tako rekoč ljubil reakcionarjev v kongra da bo vladna poskrbela, da definitivno napravi konec s kam v — "obrambnih indu jah". To obljubo jim je dal so glasovali za preklic nevnostnega zakona, torej na ra delavstva.

Kar se stavek tiče, pa bili obrambni ali drugih indu jah, jih je faktično manj kot je bilo prejšnja leta v čisto malnih časih. Faktično izgl jo te stavke velike in štev radi grozno strupene in ogn propagandna čisto nič ne om dejstva, da produkcija bojn preme veliko več trpi radi škodb pri delu kot vesle st Lanskoleto je bilo radi st izglubljenih 6,600,000 delov dni, vsled poškodb pri deli vsled bolezni pa 26,700,000 več kot štirikrat toliko. Toda davljaki stavk in produkc goročneže čisto nič ne o njajo. Hitlerju po njih ču logiki "pomagajo" le stavk ne pa slabe varnostne napri pri delu, priganjstvo ali b rižnost delavcev, ki se ne z ali nečesto varovati pred nea dami.

Kot sedaj izgleda, se bo za odlomkom predsednikovega sp nega odbora in za preklic nevtralnostnega zakona, kar meni nov in precej velik kor dalj v nenapovedano v o j kongres v bližnji bodoče preprečavati s kakšnim izm par tucatov zakonskih osnutk ki jih ima že na mizi, za pre ved vseh stavk "for the de Prvim je trn v peti, ker je kot glavni voditelj CIO zanesel industrijski unionizem v nekda nje močne antiunijske trdnja ve in ustvaril s pomočjo W agnerjevega zakona, večje ali manjše delavske naklonjenosti "newdealske" administracije in armade organizatorjev močno novo unijsko gibanje v močoi nih industrijah, katerih se ADF ni upala niti ni bila sposobna, da bi jih organizirala. In toriji v kongresu in izven Lewisu nikakor ne morejo tega odpustiti. Razni "new dealerji" pa so pričeli po njem udarjati, ne vsled

Slika kaže oddelke ruskih vojakov na centralni fronti.

ODPLAVLJENCI

IVAN JONTEZ

(Se nadaljuje.)

Zofija ni bila videti v nobeni zadregi. Mirno je jedla, se vmes pogovarjala s svojimi sosedi, pri tem ji je včasih hušknil preko obraza nasmeh, o katerem se ni moglo reči, ali je pomilovalen ali sarkastičen ter si sem pa tja omočila ustnice z vinom.

Jakubu se je videla Zofija izredno lepa, njegova fino izrezana obraza, ki ga je obkrožalo bogastvo težkih kostanjevih las, se kar ni mogel nagledati, njene globoke temnorjave in čudovito resne oči so se mu videle očarljive, fina, jedva vidna, prikrito trpkost in ironijo razodevajoča zarezica ob levem kotu njenih ustnic pa ga je navdajala s silno radovednostjo. "Kakšna ženska!" je vzkljnil v sebi in ker je baš tisti hip ona vroča oči vanj, naglo umaknil svoj pogled ter pomrlo zardel.

S tem je vzbudil Zofijino pozornost. Mlada žena ga je več trenutkov pozorno gledala v obraz, nekaj časa začudeno, nato se je ta izraz začudenja spremenil v nek nedoločen izraz, na obraz ji je pa legla rahla senca.

Ko je Jakob zopet dvignil pogled proti nji, je videl, da se je obrnila proti svojemu možu ter ga molče pogledala. In tista fina zarezica ob levem kotu njenih ustnic je vidno vztrepetala.

Jakob se je začudil. Ali primerja ...?

Ni vedel. Primerjati pa je začel on. Ona je bila lepa, izredno lepa, vsaj za Jakoba, o tem ni bilo dvomiti. Tudi še mlada: kvečjemu osem in dvajset. A on, Blaž Bamblič? Preko pet in štirideset jih ima gotovo. Srednje velik, tršat, neroden človek širokega, grobo obtesanega obraza, ki bi skoro izpolnil četverkotnik, tepkastega nosu, majhnih, bodečih vodenosivih oči, obrvi skoro nič, las le malo več. Zdjaj, ko mu vino leze že v glavo, je jako zgovoren, drugače menda bolj pust. Ne baš antipatičen človek, toda on in Zofija — kako grotesken par! Na eni strani delikatna ženska bitje z globoko dušo, na drugi grobo iztesan mož, ki prejkone tudi navznotraj ni nič bolj fino obtesan! Le kako sta mogla ta človeka prijadrti skupaj? Ta nežna srna in ta nerodni, kosmati medved!

Tisti hip je Jakob občutil v globini svoje notranjosti nekaj kakor veliko žalost in razočaranje. Kaj mu je bilo? Tega tedaj ni še vedel. Potem ga je začela mučiti izkušnja, da bi vsaj za nekaj trenutkov držal v rokah drobno, skladno zaokroženo telo mlade žene. Plesat bi šel rad z njo, pa si ni prav upal. Situacijo je rešila zanj Zofija sama. "Ali plešete, Mr. Muren?" ga je vprašala. Jakob je rdečih lic prikimal. Ona ga je vprašujoč pogledala. Jakob je vstal.

Ko je drugi dan razmišljal o tem prvem plesu z njo, si ni mogel priti na jasno, kakšni občutki so ob dotiku z njenim telesom, ob vonju njenih las, ob božanju njene vroče sape prevladovali v njem. Prav za prav mu je ostalo v spominu samo to, da mu je bilo, kakor bi se sukalo nekje nad oblaki in kakor bi pri tem držal v rokah nekaj izredno dragocenega, nekaj, česar za nobeno ceno ne bi maral izgubiti. Nič nista govorila, samo njuni telesi sta se tesno dotikali in včasih sta si pogledala v oči, a mu je vzludilo temu bilo, kakor bi mu ves čas nekaj pripovedovala, kakor bi mu neznansko mnogo povedala.

Po plesu sta se šla na verando hladiti. Bila je lepa zvezdna noč, blesk zvezd je migotajoč prodiral skozi dim in nesnago jeklarskega velemeta. Jakob je molče z očmi vrtal skozi dim in migotajoče vesoljstvo, pri tem pa mu je bilo, kakor bi curljala vanj neznana grenkoba. Ne da bi vedel.

Potem ga je začela mučiti izkušnja, da bi vsaj za nekaj trenutkov držal v rokah drobno, skladno zaokroženo telo mlade žene. Plesat bi šel rad z njo, pa si ni prav upal. Situacijo je rešila zanj Zofija sama. "Ali plešete, Mr. Muren?" ga je vprašala. Jakob je rdečih lic prikimal. Ona ga je vprašujoč pogledala. Jakob je vstal.

Ko je drugi dan razmišljal o tem prvem plesu z njo, si ni mogel priti na jasno, kakšni občutki so ob dotiku z njenim telesom, ob vonju njenih las, ob božanju njene vroče sape prevladovali v njem. Prav za prav mu je ostalo v spominu samo to, da mu je bilo, kakor bi se sukalo nekje nad oblaki in kakor bi pri tem držal v rokah nekaj izredno dragocenega, nekaj, česar za nobeno ceno ne bi maral izgubiti. Nič nista govorila, samo njuni telesi sta se tesno dotikali in včasih sta si pogledala v oči, a mu je vzludilo temu bilo, kakor bi mu ves čas nekaj pripovedovala, kakor bi mu neznansko mnogo povedala.

Upokojeni rodoljub

Fr. Milčinski

Ne rečem, če je človek pijan: pijanec, če ga ne posadiš v dim, smrpad in šum, se pritoži, da je dolgčas! Toda trezen biti in tizen se voziti v nedeljo zvečer z dolenskim vlakom proti Ljubljani, je hujske od vici! Ves vlak je pijan, kolikor ga je, še lokomotiva se sumljivo zaletava po postajah.

Ono nedeljo sem imel opravke na Dolenjskem. Naneslo pa je tako, da sem zvečer, namenjen na vlak, trezen prišel na postajo, zares trezen — saj pijančevanje je le gnusna razvada, pijanca pa je bila tudi bolj glava ...

Vlak je bil kakor potujoča menažerija. Čudni zverinski glasovi so se razlegali iz njega, za potnimi okni so se spenjale in premikala neznana bitja — ali so bili ljudje, ali so bile hijene, se ni dalo ločiti.

Rejeni izprevodnik me je prijazno porinil v voz, češ: le noter v kurnik, da nas bo več.

V vozu je smrdelo in se kadilo in videlo ni se nič. Ikal sem, kam bi sedel ... Tačas se premakne vlak in to s takim sunkom, da sem koj našel svoj sedež na dolgih bedrih kmetskega mladeniča, ki je ležal in smrčal na klopi. Sedel sem s precejšnjo silo, kar mi je bilo jako žal, kaj-

ti olikan človek sem in ne ljubim klofut.

Mladenič se je zganil, ne vem, ali je zamrmlal ali je zasmrčal, zdramil se pa ni in kazalo je, da ostane mir ohranjen.

Nasproti so sedele tri ženske, glasne in vesele. Pri njih je stal rejeni izprevodnik, tudi njemu se je poznalo, da se vozi z dolenskim vlakom. Nemara so se mu bili tisti hip izmuznili iz spomina dotični propisi službenega navodila: ni mu bilo jasno, ali naj ščiplje vozne listke ali naj ščiplje ženske — pa je ščipal oboje.

Ženske tega seveda niso trpele, ker so bile tri vkupe. Z razposajenim vriščem so ga sunile od sebe, da je odletel in se vesedel na mojo stran. Pa bi bilo še vse dobro, toda zgodilo se je, da je sedel smrčecuemu mladeniču baš na usta in nos ter mu hipoma in temeljito zaprl sapo: to pa je bilo napak.

Mladenič je bil pijan, kakšen pa; ali tako pijan vendar ne, da ne bi pogrešal sape. Krčevito se je obrnil in zarjul, jaz in izprevodnik sva skočila vsak v svoj kot, fant pa je planil kvikšu in potem pričel se rotiti in pridulati — ljubi moj človek: kaj takega še nisem slišal! Povedal ni pravzaprav ničesar določnega, preklinjal je le vobče, to pa v vseh legah in načinih, takorekoč simfonično ali absolutno, ustvar-

jačo zgolj nekako splošno razpoloženje, kakor pravijo glasbeniki. In kletvina se mu je vlekla brez konca in kraja kakor Wagnerjev melodija.

Izbuljenih oči se je pri tem izvajanju oziral počasi po vozu. Ko mu je pogled postal ob meni, sem si hotel pridobiti njegovo naklonjenost in sem mu izrekel svoje priznanje, da stari Slovenci niso znali tako kleti.

Popadel pa je te besede pri narobe koncu in je zarohnel, kaj in kdo in tristočisoč ogrskih mrogastih hudičev, on je Slovan, in v dokaz temu je pri tej priliki zatulil slovanško himno. Ta se je tako glasila iz njegovih ust: "Mej duš Slovani, prokleti hudiči, naša reč slovanška, fiks Lavdon, sakramensko živo kljije, dokler, harduš krščén, naše verno srce, krucinal krvav, za naš narod bije!"

Vsi v vozu so vstali, se odkrili in zraven peli. Lepo ni bilo, pa zanimivo: dragocen prispevek k domačemu narodopisju. Še očenaš bi bil rad slišal, kako ga moliti ta mladenič.

Toda splošno navdušenje je porabil rejeni izprevodnik, smuknil je ven in mene je potegnili seboj.

Prerila sva se skozi tri druge menažerijske vozove, take, kakršnega sva pravkar zapustila; odprl je majhen poseben oddel, samo štiri sedeže je imel, potis-

nil me je noter in vrata zopet zaprl.

Hvala Bogu! Tukaj se je dalo dihati, tukaj je bil zrak razmeroma kakor na vrhu Triglava. En sam človek je bil v tem oddelku. V kotu je sedel pri oknu, glavo sklonjeno v roki, in ker sem mislil, da spi, sem rekel bolj pri sebi nego njemu: "Lahko noč!"

A ni spal. Počasi je dvignil glavo, me pogledal, pokimal je in z globokim vzdihom odgovoril: "Lahko noč!"

Zdaj sem ga spoznal. Bil je gospod F., rodoljub, širom šiirne slovenske domovine povsodi znan, priljubljen in spoštovan. Od srca me je veselilo, da sem naletel na tako prijetnega družabnika, potolkel sem ga po ramih in mu stresel roko.

"Živio rodoljub!" sem rekel. "Kaj pa kaj narod in očetnjava in domovina, mili kraj?"

Odkimal je z glavo. Zdjaj sem zapazil nenavadno resni izraz njegovega lica. Odgovoril je počasi in nepremično zrl predse: "Narod in očetnjava in domovina, mili kraj, kaj vem, kaj je z njimi! Zanje gre sedaj skrb mlajšim in poklicnejšim, jaz sem star, onemogel, nesposoben, jaz sem — upokojen rodoljub." Bridko se je zasmejal in glavo sklonil v roki. Bil je videti močno potr, nekaj hudega se mu je moralo pripetiti.

Polagoma mi je razodel, kaj.

Bil je v Močilih. Močila so dolensko gnezdo z gnojem pred hišami, gnojico po cesti in s pevskim društvom "Majolika". Ta "Majolika" je priredila danes v proslavo svojega trimesečnega obstanika veliko slavnost s šotori, damami, koriantoli, odposlanstvi bratskih društev, telegrami, pavovimi peresi in šalji vo pošto pa brez petja, zato da se ne moti zabava. Gospoda F. je navdušenje za stvar seveda tudi tja gnalo: idealnemu rodoljubu se je nemara zdelo, da iz daj domovino, če se ne udeleži narodnega slavlja v Močilih. Šel je torej, dasi ima že nekaj mesecev hrom želodec. Ta hromi želodec pa mu je postal usoden: Gospod F. ni mogel toliko piti, kakor se spodobilo ob takih prilikah, in iz tega vzroka se je zgodilo, da se mu je v častljivo lice zabrusilo prezirno očitjanje, da sodi njegovo rodoljubje v zasluzeni pokoj, njegova narodnost pa med škarte! — Zares hude besede za moža, ki se je kazal vsa leta tako kristalno čiste in vnetega boritelja za stvar ...

Bil je po pravici globoko užaljen.

Pozval me je in glas se mu je tresel, naj izjavim čisto nepristransko in brez ozira na najino prijateljstvo, ali ni, odkar je mož, vztrajno in neutrudno pohajal vse narodne veselice od konca do kraja, in ali sem ga kdaj videl na katerikoli teh veselice brez kozarca v roki.

— Ne, čast, komur čast, brez kozarca v roki ga nisem nikdar videl.

Zahvalil se mi je in me vprašal, ali je torej taktno, da ne reče hvaležno, če se na tako gnusen način napade mož, ki je v delu za stvar siv postal oziroma plešast in ki je takorekoč na oltarju domovine žrtvoval svoje zdravje. Če mu je slednjič prav vased prenapornega delovanja na tem polju odpovedal želodec — ni čuda, da mu je odpovedal: narod se probuja in rodoljubna slavlja se množe od dne do dne — ako mu je torej želodec prav v delu in boju za stvar ohromel, potem se pravi zaničevati njega, gospoda F., toliko, kakor zaničevati hrabrega vojaka zaradi častne rane, prejete v boju za očetnjava!

Pritrdil sem mu iz polnega srca. Ogrel se je. "Saj bi rad," je rekel, "če bi mogel, pa ne morem. V Močila sem se peljal z najboljšimi nameni. Na veselicnem prostoru so kužali "obmejni golaž z narodnim kolkom." "Dobro," sem rekel, "sem kaj z njim, da bo kaj podlage!" In potem sem se resno hotel lotiti pi-jače, da požrtvovalne dami, ki strežejo, kaj iztržijo in da bo kaj dobička za stvar.

Ti moj nesrečni želodec — ni šlo! Vse okoli mene je navdušeno pilo, jaz edini sem žalostno držal križem roke, požiral sapo in si hladil z njo želodec. Hudo mi je bilo, saj me poznate. — Pa se spomnim na pokalice, saj veste, one s sladko sodavico: otroci jih radi pijo, ker šume, pa kake ženske. Glej si, sem rekel,

bom pa pokalice pil, te mi ne morejo škodovati, boljše bo pa le izgledalo kakor nič.

Stopim torej okoli šotorov, vprašam po pokalcih — toda svoji usodi nikdo ne uteče: nikoder jih niso imeli, komaj so razumeli, kaj hočem! Pač pa je občinstvo postalo pozorno name, gledalo me je kakor tujo zver, in prišel je glasen gospod z rdečo fasado, bil je zelo prijazen in rekel je, da je predsednik "Majolike". Prijel me je pod pazduho, oprostil se je, da ne morejo ustreči moji želji, in pričel je razkladati, kako da letos na Dolenjskem ni sploh nič pokalice, ker jih je vse uničila toča. Streljali so sicer zoper točo, toda zastonj: vsa letošnja letina je šla brizgat rakom, še toliko se ne bo pridelalo pokalice, da bi bile za seme.

Tako nekako mi je pravil, pa s tako kričevit glasom, da se je zbirala okoli naju vedno večja gruča smeječega se občinstva. Mene je bilo sram, Ali me naj ima občinstvo res za tako preprostega in neolikanega? Zahvalil sem se torej vsiljivemu spremljevalcu za prijazno pojasnilo in pripomnil, da dobro vem, kaj so pokalice, in da ni res, da jih je toča pobila.

Pa kaj mi nato reče predrznež? In vsi naokoli seveda so se glasno krohotali. Reče, da se je zmotil: ne toča, ampak trna uš, ta je uničila vse pokalice, trna uš; ako hočem, mi lahko še gnido pokaže! In dvigne roko in sproži tik pred mojim nosom nohet ob nohtu, češ, to je gnida tiste trne uši!

Globoko ogorčenje je odsevalo iz poštenih oči gospoda F., ko mi je pokazal, kako mu je pred nosom z nohti tlesnil predsednik "Majolike".

Nazori o pokalcih in njih razmere s točo ali trtno ušjo gotovo da so lahko različni, tirkakor pa ni bilo pravilno, da gre predsednik "Majolike" in z nohti tleskne gospodu F. pred nosom. Tega ne bi smel storiti — po mojem skromnem mnenju.

Gospod F. me je resno pogledal, globoko je zasopel in potem nadaljeval: "Oprostil sem roko iz nadležnega objema in sem rekel: 'Gospod, vi ste pili! Pili ste gotovo iz najboljšega namena, toda iz vas govori vino, drugače ne bi žalili rodoljuba, rodoljuba, sem rekel, ki je vneto deloval za stvar, ko ste vi še platno ponujali na prodaj!' — Dovolj rahlo sem mu povedal, kar mu je šlo, ne?, še preveč rahlo. Oni pa pokonci, pričel je z rokami opletati in kričati. 'Lep rodoljub,' me je oponašal, 'ki še za liter vina nima rodoljubja v srcu, taki rodoljubi sodijo v pokoj, zasluzeni pokoj sodijo taki rodoljubi, njih narodnost pa med škarte!' Tako je kričal, in vse naokoli mu je ploskalo, ne eden, vam rečem, ne eden se ni zavzel zame, pač pa se je zbrala 'Majolika' in mi olajšala odhod s prelepo narodno pesmijo:

"Pober' se ti huncvet preč, da te ne bom vidla več, da te ne bom vidla več!"

Te veselice ne pozabim! — Sicer pa: "Zrela hruška, če je ne utrgaš, pa sama pade," pravi pregovor. Kdo ve, ali nisem bil potreben, da me Močilčani opomnijo, kaj sem: upokojen rodoljub!"

Pritisnil je čelo zopet ob šipo, obmolknil in zrl v noč ...

Može se mi je smilil. Tragika njegove usode — v vsem obsegu mu ni bila še jasna — me je ganila.

Tolažil sem ga, da pevsko društvo "Majolika" pač še ne zastopa vesoljnega naroda. "Vi ste stari," sem rekel, "to je res; toda dandanes je ravno starost tisto, kar daje veljavo. Glejte, celo postave sklepajo, kako je treba čuvati starino v prid in slavo domovine, v šolah uče njih varstvo, s prižnik ga pridigujejo. Poznam tudi urad, sem rekel, tam sede tako stari gospodje: brez bergelj si ne morejo nikamor pomagati. Pa ni govora, da bi šli v pokoj, kaj šel! Nasprotno, na javne stroške jih bo država restavrirala, preslikala in konservirala, pa bodo še držali kakih trideset let. Tako se ravna s starimi gospodi! Le nikar ne obupati!"

Ganjivo je bilo videti, kako je svetel žarek upanja preletel lice gospodu F.

"Toda moj želodec," je rahlo ugovarjal, "moj želodec res ni več za narodna slavlja!" "Gospod F., brez strahu!" sem

rekel. "Tisti svoj želodec pošljite ali nesite v slatinako zdravilišče, pa bo! Tam vam ga skrtajo in prepleskajo, da bo kakor nov, in čili in zdravi boste lahko zopet delovali za stvar, kakor v svojih najboljših letih."

Lagal sem. Vedel sem, moč s tem želodcem je brez rešitve izgubljen za stvar. In ne bo ne prvi, ne zadnji, ki ga onemogel želodec požene v tužno prognanstvo! Lagal sem, vendar sem bil vesel, da sem čeprav z lažjo otel moža vsaj prvemu, najhujšemu navalu obupa.

Nadaljnji pogovor nama je prekinil rejeni izprevodnik, ki je porinil v najin oddelk še dva moža: orožnika z nataknenim bodalom in uklenjenega ujetnika. Rekel je, da takih dveh mož, ki potujeta takorekoč v uradnih poslih, ne more posaditi v menažerijo. Tako smo se štirje izbrani trezni možje vozili skupno oni konec do Ljubljane ...

Na Angleškem ima vsak vlak svoj poseben voz za pijance. Slična uredba bi bila tudi na dolenski železnici nujno potrebna. Toda posebnega voza ne bo treba za pijance, ampak seveda za trezne, ker je teh manj. In niti celega voza jim ne bo treba, majhen oddelk s štirimi sedeži bo zadoščal. Toliko usmiljenja pač zaslužijo oni nebogljeni, ka-

terim je sojeno, da se morajo trezni voziti po dolenski železnici!

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA izdaja svoje publikacije posebno list Prosveta za katero potrebuje agitacijo s društvi in članstva in za podpiranje svojih idej. Nikakor ne za propagando drugih političnih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno glasilo. Torej agitatorični del in naznanila drugih političnih organizacij in njihovih društev se ne pošiljajo listu Prosveta.

TRINERJEVO GRADSKO VINO Z VITAMINOM B-1

za Vaš Zahvalni Dan. Elbert Hubbard je rekel: Zanimanje za Ameriko je tisti prazen, katerega se vsi ljudje v Ameriko v preteklem letu prestali. Torej Trinerjevo grenko vino doprepite vzroke takih pojedin. 50 let je Trinerjevo Grenko znano kot zanesljiv lek za želodčne nepravilnosti in danes je boljše kot prej. Novi primestek Vitamin B1 povzroča boljši apetit in poveča, je važen za Vaš dobrobit. Dostopno v vseh lekarnah.

Najnovejša knjiga ameriškega-slovenskega pisatelja, Louisa Adamiča je

TWO-WAY PASSAGE

ki vsebuje nasvete, kako poraziti protidemokratske sile, katere groze uničiti božičnost sveta. Izborno delo. Vsak, ki razume angleščino, bi moral čitati to knjigo.

CENA \$2.50

s poštino vred

V zalogi imamo tudi druge knjige Louisa Adamiča.

Knjigarna Proletarca

2301 SO. LAWNDALE AVE. CHICAGO, ILLINOIS

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklopu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali člano \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.50 za vsakega člana, ki ni član SNPJ. List Prosveta je vsa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveta, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je: Za Združ. države in Kanado \$6.00 Za Ciceru in Chicago je \$7.50
1 tednik in 480 1 tednik in 510
2 tednika in 3.60 2 tednika in 3.90
3 tednika in 2.40 3 tednika in 2.70
4 tednike in 1.20 4 tednike in 1.50
5 tednikov in nič 5 tednikov in 1.50
Za Evropo je \$9.00

Isполnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plamnu in si naročite Prosveta, list, ki je vsa lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveta vsoto \$ _____
1) Ime _____ Čl. društva št. _____
Naslov _____
Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledetih članov moje družine:
2) _____ Čl. društva št. _____
3) _____ Čl. društva št. _____
4) _____ Čl. društva št. _____
5) _____ Čl. društva št. _____
Mesto _____ Država _____
Nov naročnik _____ Star naročnik _____